

U POVODU SMRTI FABIJANA ŠOVAGOVIĆA (4. 1. 1932. – 1. 1. 2001.)

Nemogućnost odlaska

Ne mogu se prisiliti napisati tekst o smrti Fabijana Šovagovića, već i zato jer sam sigurna da ovog Glumca nije moguće izbrisati iz najposvećenijih prostora našeg trajnog pamćenja. U pravom značenju te riječi, Šovagović živi. Kao što ne zaboravljamo lica svojih najbližih prijatelja, kao što ne zaboravljamo susrete koji su nam promijenili život, tako ne zaboravljamo ni fenomenalnu glumačku ekspresivnost ovog filozofa ljudskosti, filozofa ambivalencije značenja, filozofa potisnute

nježnosti, filozofa ponositosti, filozofa težačke – koliko i intelektualističke ironije.

Bez obzira na raznovrsnost uloga u kojima smo ga susretali, od vrhunskih kazališnih izvedbi Shakespearea, Calderona, Jonsona, Molierea, Strindberga, Geneta i Marin-kovića – do vrlo cijenjenih filmskih uloga (*Svoga tela gospodar*, *Lisice*, *Predstava Hamleta u selu Mrđuša Donja*, *Čovjek koji je volio sprovode*), ili uloge pisca komada *Sokol ga nije volio* (ekraniziranog 1988.) te autora pedagoški nezamjenjivih *Glumčevih zapisa*, Šovagović traje kao unikatna autorska ličnost ovih prostora; umjetnik čiju smo karizmu i koncentraciju prepoznavali kao rijedak znak do kraja realizirane darovitosti. Premda su ga redatelji nerijetko ugrurali u role »ljudi iz naroda«, Šovagović ih je igrao s refleksivnošću i slojevitošću egzemplarnog mislioca; s lakoćom brišući predrasude o tobožnjoj jednostavnosti i plitkosti pučkih tribuna. Svoju je krunu Fabijan Šovagović, da parafraziram Williama Shakespearea, nosio ne samo na glavi, nego i u dubinama srca, doista genijalnog srca sugestivne glumačke nijansiranosti i emocionalne pronicljivosti, a takvu krunu ne nose često ni glave najbogatijih kraljeva.

Nataša GOVOR

SMRĆU FABIJANA ŠOVAGOVIĆA ZAVRŠAVA FILMSKO GLUMAČKO DVADESETO STOLJEĆE U HRVATSKOJ

Svakom liku dao je i pripadajućeg čovjeka

Znao je Šovagović suvereno, emocionalnom istančanošću trpjeti i otpjeti s likovima dajući nama u kino dvoranama mogućnost poistovjećivanja s takvim otpisanim gubitnicima pružajući im razumijevanje, uvažavanje i sućut u dostojanstvu i tragici poraza i propasti

Jutro prvoga siječnja 2001. ljudima dobre volje, sklonima kulturi i umjetnosti iskreno, požudno i znalački, donosi tužni i potresni glas o smrti velikana hrvatskog filma i teatra Fabijana Šovagovića. Za potpisnika ovih redaka postoji dodatna ironija konteksta posrednog očitovanja smrti jer je na samoj prijelomnici tisućljeća bacio u smeće kalendar s motivima groblja na Kozali (tko osim grobara može takav kalendar staviti na zid?) za 2001. da bi tek nekoliko sati kasnije vijest o smrti grandioznog glumca donijela žalosno raspoloženje u prozračnu vedrinu prvoga jutra dvadesetprvog stoljeća. A prije nekoliko tjedana u filmskom televizijskom maratonu gledali smo Šovagovića u nezaboravnim nastupima u *Lisicama*, *Brezi*, *Ritmu zločina*...

Fabijan Šovagović (4. siječnja 1932. u Ladimircima kod Valpova) diplomirao je glumu 1957. na Kazališnoj akademiji u Zagrebu i te iste 1957. imao glumačko krštenje u poznatom Hanžekovićevom filmu, prema priči Slavka Kolara, »Svoga tela gospodar«. Zatim je, odmah, stavio na probu, pred hirovitim neumoljivim, nepatvorenim domaćim filmom, euforički obuzetim »plebejcima«, gledateljima iz pulske Arene, vlastiti glumački talent 1958. u slavnom hrvatskom filmu »H-8« redatelja Nikole Tanhofer. Ulogom sitnog lopova Arenu je ispunio istinskim oduševljenjem. Kod Fabijana Šovagovića nije bilo zagonetnosti, neodredivosti i dvoumljenja: kakav je to glumac. Izuzetan! To je bilo u hipu razvidno i desetljećima neumorno iskazivano i darivano brojnim poklonicima Šovagovićeve umjetnosti i umijeća. No, kao zamjetni i vrlo zaposleni filmski glumac Šovagović pribiva na fil-

mskom platnu tek potkraj šezdesetih.

Joža Sveti

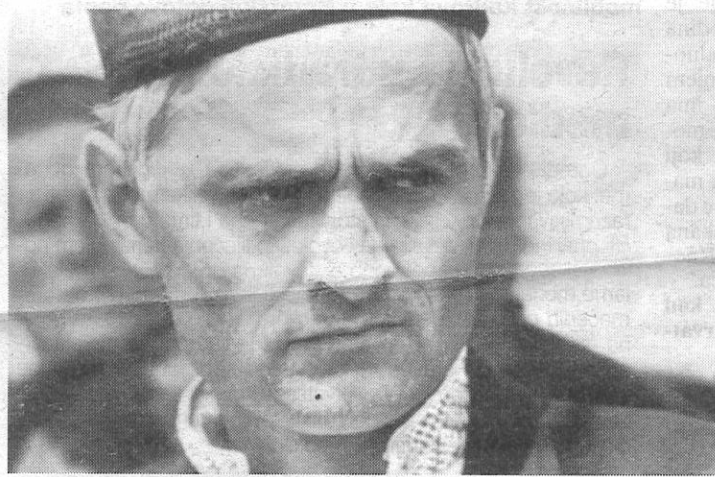
U Babajinoj i Kolarovoj »Brezi« on je važni lik, neuravnoteženi selski osobenjak Joža Sveti, na pola prorok, žrtva izrugivanja, svjedok surovosti življenja, u utjelovljenju božanskog lude. U komediji *Kreše Golika* »Imam dvije mame i dva tate« Šovagović glumi smušenog glazbenika i nespretnoga oca. U Papićevim »Lisicama« ponovo je trpni lik. Mlado-

Šovagovićeve glumački aduti? Imao ih je mnogo. Spomenimo tri bitna. Iznimno ekspresivno lice. I k tomu talent da geografiju obraza razigra, odvede u raznovrsna i suprotstavljena raspoloženja, osjeća namjere i odluke. I kad bi šutio, a kamera se pažljivo primaknula licu, bio je prebogato izražajan. Sljedeći adut Šovagovićeve glumstva je besprijeekorna, u punoj prilagodbi i komplementarnosti s tjelesnim habitusom, glumačka tehnika. Jer badava i uzalud prodrone,

tokrate prevarante, zgubidane, obrtnike, i mudre starce. Svakom liku dao je i pripadajućeg čovjeka što je mnogim glumcima ili potpuna nepoznanica ili nedostizni san.

Mile Vrbica

I zato pogledajmo. U Tadićevom »Ritmu zločina« on je pribrani vrlo smireni rezignirani statističar koji zbog ponovne uspostave prekida zločinstva i normalnog ritma žrtvuje život. Posve je drukčija uloga, ekstrovertno gruba, s podsvjesnom težnjom k samouništenju, Šovagovićeve izvedba seljaka Šime u filmu »Sokol ga nije volio« redatelja Branka Šmita. Prema istoimenoj vlastitoj drami »Sokol ga nije volio« napisao je Šovagović i scenarij o čovjeku suprotstavljenom svim vojskama od 1941. do 1945. jer mu otimaju zemlju i sina. Na malim ekranima ostvario je izvedbe dugovječna pamćenja u TV serijama »Velo msto«, »Prosjaci i sinovi« i naročito »Kuda idu divlje svinje« kao žandarmerijski podnarednik (»mene cura moli da

»Stari dečko« pred ženidbom s mladom djevojkom – Fabijan Šovagović u »Lisicama« Krste Papića

ženja, u stvari »stari dečko« pred ženidbom s mladom djevojkom. Vlastodržački nasilnik mu iz puke balkanske razuzdanosti, kao potvrde moći, krvnički upropasti svadbu i život. Znao je Šovagović suvereno, emocionalnom istančanošću trpjeti i otpjeti s likovima dajući nama u kino dvoranama mogućnost poistovjećivanja s takvim otpisanim gubitnicima pružajući im razumijevanje, uvažavanje i sućut u dostojanstvu i tragici poraza i propasti. Takav je bio i kao Matija Gubec u »Seljačkoj bunji 1573.« Vatroslava Mimice.

munjevitim energijama obdarene oči (i melankolički mirne, kad je tako trebalo), kad ne bi artizam glume, oči, crte lica i glas, doveo u sklad nepovijeljiva i posve uvjerljiva lika. Treća odlika Šovagovićeve je izuzetna raznolikost tumačenih uloga. Glumio je i nosio ih, organski povezane s glumačkom vještinom, pučke tribune, nepismene seljake, prikaze iz podzemlja, ubojice, direktore iz samoupravnog socijalizma, posustale intelektualce sklone alkoholu, žandarmerijske podnarednike, glazbenike, urbane čudake, znanstvenike, patrijarhalne očeve, propale ruske aris-

spavamo goli...«) Mile Vrbica. U teatru je glumio u Shakespeareovim, Moliereovim, Držićevim, Krležinim, Bekketovim komadima. Gledao sam Šovagovića samo jednom u Teatru ITD 1975. u »Moru« Edwarda Bonda. Glumio je bigotnog protestantskog zlotvora. Uzvik iz fanatizirane glave (i držanje) »Sveti Juraj... za Englesku«, pamtim, tek četvrt stoljeća. Šovagovićeve knjige »Glumčevi zapisi« tiskana 1979. bila je zapažena u kulturnoj javnosti. Šovagovićevo smrću završava filmsko glumačko dvadeseto stoljeće u Hrvatskoj.

Aldo PAQUOLA

PREDSJEDNIK MESIĆ, PREMIJER RAČAN I MINISTAR VUJIĆ IZRAZILI SUĆUT SUPRUZI, SINU I KĆERI FABIJANA ŠOVAGOVIĆA

Velikan hrvatskog glumišta

ZAGREB – Predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić uputio je brzojav sućuti obitelji preminulog glumca Fabijana Šovagovića.

»Izgubiti tako velikoga umjetnika za Hrvatsku je težak gubitak. Za sve nas je teže, jer smo izgubili divnog, toplog i velikog čovjeka«, riječi su sućuti predsjednika Mesića obitelji Šovagović.

»Molim Vas nadite utjehu u tome da će generacije mladih glumaca koji su imali sreću učiti od njega, zauvijek, nositi sa sobom njegov duh umjetnosti, mudrosti i ljudske topline. Takav će ostati u njihovim srcima i njihovom iskustvu. Svima nama zauvijek ostaje sjećanje na našeg Šovu kojega smo toliko vo-

ljeli«, ističe u brzojavu sućuti obitelji Šovagović hrvatski predsjednik Stjepan Mesić.

Premijer Ivica Račan uputio je brzojav sućuti supruzi, sinu i kćeri preminuloga kazališnog velikana i književnika Fabijana Šovagovića.

»Napustio nas je Fabijan Šovagović, velikan hrvatskoga glumišta dvadesetoga stoljeća. Pamtit ćemo ga po nizu sjajnih kazališnih i filmskih uloga. Nezaboravni »Skup«, »Dundo Maroje«, »Tartuffe«, »Lenbach«, »Klaudije«, »Julije Cezar«, »Đuka Begović« i, nadasve, dojmiljivi Šima iz drame »Sokol ga nije volio«, piše u brzojavu. Nakon »Glumčevih zapisa«, koji su posvjedočili o veličini Fabijanovog dara i

snazi njegova izričaja, upravo njegovu dramu »Sokol ga nije volio« pamtim kao jedan od najdojmiljivijih književnih prinosa suvremenoj hrvatskoj drami, navodi Račan.

Odličan u Hanžekovićevu filmu »Svoga tela gospodar«, sjajan u Papićevim »Lisicama«, nizaio je mnoga vrsna filmska glumačka ostvarenja, obilježivši ključna desetljeća suvremenoga hrvatskog filma. Obilježio je hrvatsku kulturu i nećemo ga zaboraviti.

U ovim teškim trenucima za Vašu obitelj primite izraze duboke sućuti i poštovanja u ime Vlade Republike Hrvatske i moje osobno, stoji u premijerovu brzojavu sućuti supruzi, sinu i kćeri Fabijana

Šovagovića.

Ministar kulture Antun Vujić uputio je brzojav sućuti sljedećeg sadržaja: »Iako smo već dulje vrijeme svi zajedno bili suočeni s teškom Fabijanovom bolešću, vijest o njegovoj smrti na samome početku novoga milenija ispunila nas je nenadoknadivom prazninom. Fabijan Šovagović nedvojbeno je jedan od rijetkih umjetnika izvan svih kategorija, a odlaskom toga velikana hrvatskoga glumišta, ostaje nam samo sjećanje na svu raskoš Šovagovićeve glumačke ostvarenja koja ćemo zauvijek s ponosom nositi u sebi, ističe ministar kulture Antun Vujić u sućuti upućenoj obitelji preminuloga Fabijana Šovagovića. (Hina)